

"ЗА СВАЁ ЧАЛАВЕЧАЕ І НАРОДНАЕ ПРАВА"

КАЛІНОЎСКІ І БЕЛАРУСКАЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ ІДЭЯ

Беларуская нацыянальная ідэя, калі яе сфармуляваць у найбольш кароткай і агульнай форме, -- гэта ідэя суверэннасці беларускага народа, самакаштоўнасці яго унікальнага менталітэту і культуры. Ідэя права і абавязку беларусаў -- імкнуцца да такіх сацыяльных і дзяржаўных формаў, якія найлепшым чынам маглі б забяспечыць захаванне і далейшае развіццё нацыі, яе ўклад у скарбніцу ўсяго чалавецтва.

Як і кожная грамадская з'ява, нацыянальная ідэя вымагае пры сваім вывучэнні гістарычнага падыходу. Яна можа відазмяняцца, трансфармавацца ў часе і мець розныя формы і аспекты -- культурніцкія і палітычныя.

Высокія ідэі патрыятызму, служэння бацькаўшчыне, гонару за родную зямлю, побач з

канстатацыяй сваёй адметнасці, выказваліся беларусамі на працягу стагоддзяў (Ф.Скарына, М.Гусоўскі, В.Цяпінскі, Л.Сапег, "Прамова Мясешкі", верш Я.Пашкевіча "Польска квітнет лаціною" і інш.). Асабліва важным у гэтых адносінах было XIX стагоддзе -- эпоха кансалідацыі нацыі, калі мы выразна бачым на гістарычнай арэне спецыфічна беларускі культурны, а потым і палітычны рух. Лічыцца, што ў сучасных формах беларуская нацыянальная ідэя сфармулявана ў другой палове мінулага стагоддзя -- гомануцамі і асабліва выразна Ф.Багушэвічам у знакамітай прадмове да паэтычнага зборніка "Дудка беларуская" (1891).

(Працяг на 6-й стар.)

ДНІ БЕЛАРУСКАЙ КУЛЬТУРЫ ў ТАЛІНЕ

ЯК РАЗБЛЫТАЦЬ ЖЫЦЦЁВЫ КЛУБОК?

Эстонія сустрэла нас заходнім шыкам падрыхтоўкі да Калядаў і Новага года. Іпомінацыя, Санта-Клаўсы маленькія і вялікія ў вітрынах і на вуліцах. Навагоднія сувеніры і музычныя цацкі, каля якіх натоўпы дзяцей, льготны распродаж усіх тавараў праходзіць не толькі ў старым горадзе, але і па ўсім Таліне. З 14 снежня ў Эстоніі ўсё робіцца для таго, каб у кожным доме прыйшоў калядны настрой і хоць невялікі падарунак.

Вось у гэты час тут праводзяцца Дні беларускай культуры, чарговае спатканне беларусаў Эстоніі з гасцямі з Беларусі -- фальклорным ансамблем з Мінска. Год таму таксама было спатканне, ідэя правядзення якога належыць Ніне Савінавай -- кіраўніку новага беларускага культурнага цэнтру (гэта была першая рэалізацыя яе даўняй вялікай задумкі: паспрабаваць аб'яднаць усіх беларусаў Эстоніі і беларускія суполкі). На жаль, гісторыя беларускіх суполак у Эстоніі, як і ў многіх краінах, не вельмі добрая. Не знаходзяць паміж сабой паразумення, развальваюцца.

Многія тады аднесліся з песімізмам да гэтай ідэі і мелі

на тое падставы. Некалькі чалавек браліся за гэтую справу, але з яе нічога не атрымалася. Савінава пачала з арганізацыі новага культурнага цэнтру, які б змог займацца сапраўды карыснымі і важнымі для беларускай дыяспары справамі, ствараць беларускія нядзельныя школы, рабіць перадачу на тэлебачанні, дапамагаць старым людзям, якія з-за візавага рэжыму не могуць трапіць у Беларусь, адкрыць інфармацыйны цэнтр, у які змаглі б звяртацца бізнесмены не толькі эстонскія, але і шведскія, фінскія, нападзіць турыстычны маршрут у Талін. Каб у гэты культурны цэнтр мог прыйсці кожны беларус...

Падтрымалі Савінаву адразу ж многія бізнесмены, эканамісты, інжынеры. Сярод іх нават юрыст, які працуе ў органах правапарадку на высокай пасадзе, -- камісар паліцыі Вячаслаў Пацэвіч. Вялікую дапамогу ў арганізацыі цэнтру аказала Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына".

На першае спатканне сабралася многа людзей. Зала былога Дома афіцэраў флоту, які перададзены ўладамі Эстоніі пад Рускі культурны

цэнтр, была поўная. Тут прысутнічалі прадстаўнікі Міністэрстваў культуры і замежных спраў Эстоніі, паслы розных краін у Эстоніі, прадстаўнікі армянскай, карэйскай, украінскай, рускай, азербайджанскай і іншых суполак нацыянальных меншасцяў. То быў вельмі цікавы вечар. І пад канец выступлення вядомага беларускага фальклорнага ансамбля "Крупіцкія музыкі" усіх прысутных перапаўнялі пачуцці. Адны плакалі ад радасці сустрэчы з даўно забытымі беларускімі песнямі і танцамі, сэрцы другіх былі перапоўнены гордасцю за нашых беларускіх артыстаў, якія пакарылі і эстонцаў, і рускіх, і ўкраінцаў... І доўга яшчэ ўспаміналі гэта свята ў Эстоніі...

Час ляціць хутка. Роўна год прайшоў пасля першага спаткання. Гэта быў час стаўлення новага аб'яднання і выпрабаванняў для яе кіраўніка Ніне Савінавай. Ці хоціць у яе сіл, каб быць увесь час наперадзе, ці стане яна тым чалавекам, які зможа павесці за сабой людзей і падыме беларускую справу?

[Заканчэнне на 6-й стар.]

І БЫЛО НАВАГОДНЯЕ СВЯТА

У звычайных клопатах, у імклівых падзеях пабеглі дні новага, 1996 года. Усё так, як і было заўсёды. Але першыя дні студзеня -- гэта было свята.

(Фотарэпартаж са свята на 8-й стар.)

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

МАЛЕНЬКІЯ РАДАСЦІ

МЯСА ПТУШКІ ПАТАННЕЕ

Мяркуючы па ўсім, мяса птушкі сёлета... патаннее. Ва ўсякім разе, такія рэкамендацыі -- аб зніжэнні адпускной цаны на птушку -- дадзены "Белптушкапрому" з боку Міністэрства гандлю. Размова ідзе аб невялікай скідцы -- усяго на тысячу рублёў за кілаграм, але для пакупнікоў гэта "вільеца" ў больш істотную суму, паколькі гандлёвым прадпрыемствам рэкамендавана знізіць нацэнку на мяса птушкі пры аптовых закупках на 2 працэнты, пры рознічных -- на 5.

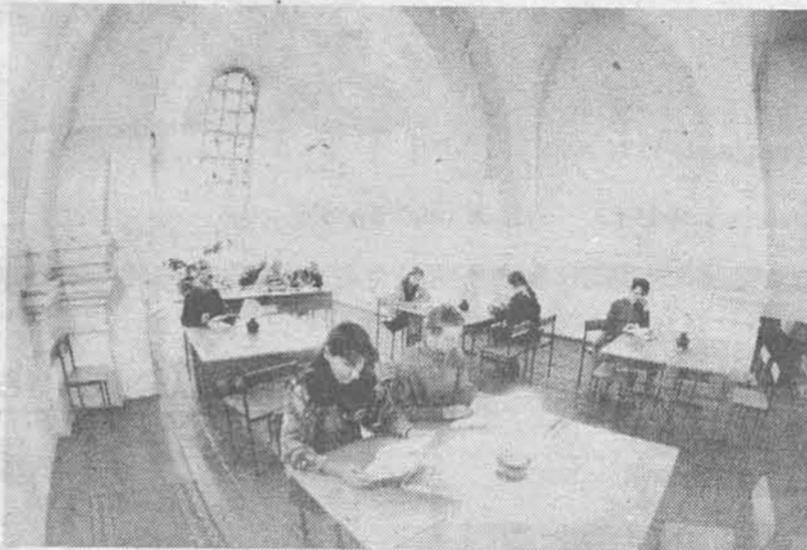
**САНАТОРЫЙ
ДЛЯ ЧЫГУНАЧНІКАЎ**

Першых адпачывальнікаў прыняў у Баранавічах санаторый-прафілакторый мясцовага аддзялення Беларускай чыгункі, уведзены ў строй напярэдадні Новага года.

Яго будаўніцтва працягвалася пяць гадоў. Пакуль у эксплуатацыю здадзены толькі лячэбны і спальны карпусы, а ўзвядзенне спартзалы і басейнаў яшчэ працягваецца.

На думку медыкаў, новая здраўніца -- адна з лепшых сярод санаторна-прафілакторыйных устаноў рэспублікі. Акрамя ўсяго іншага тут устаноўлена самая сучасная імпартаўная апаратура і абсталяванне. Кошт жа пучэўкі на 24 дні адпачывання складае крыху больш за два мільёны рублёў.

НЯСВІЖСКІ КАЛЕДЖ

Сваё дзесяцігоддзе адзначаў Нясвіжскі педагагічны каледж. Сюды цяпер могуць паступаць юнакі і дзяўчаты не толькі пасля дзевяці класаў, але і тыя, што скончылі поўны курс сярэдняй школы. На сённяшні дзень тут займаюцца 633 чалавекі. Гэта ў асноўным дзяўчаты з Мінскай вобласці. Выпускнікі каледжа ідуць працаваць настаўнікамі малодшых класаў.

НА ЗДЫМКУ: у старадаўнім будынку размешчана чытальная зала бібліятэкі.

ІМІДЖ ДЗЯРЖАВЫ

СІСТЭМА "СПЕКТР"

У аэрапорце "Мінск-2" напярэдадні новага 1996 года ўведзена ў строй Аўтаматызаваная сістэма кіравання паветраным рухам "Спектр".

У гэтай значнальнай для беларускіх авіятараў падзеі прыняў удзел Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка. Высока ацаніўшы карпатлівую работу спецыялістаў, якія ўкаранілі і асвоілі новую сістэму, ён падкрэсліў, што яна з'яўляецца значным укладам у развіццё эканамічнага патэнцыялу рэспублікі і зможжа істотна палепшыць імідж нашай маладой дзяржавы. Неба Беларусі -- гэта перакрывае паветраных шляхоў. Нашай паветранай прасторай карыстаецца сёння больш за 200 авіякампаній з 70 дзяржаў свету. Забяспечыць бяспеку палётаў, якаснае абслугоўванне праходжання паветраных суднаў, дазволіць паспяхова ўключыцца ў сучасны міжнародны авіякасічны комплекс -- у гэтым і ёсць асноўнае прызначэнне новай спецыялізаванай тэхнікі сістэмы "Спектр".

КАНФРАНТАЦЫЯ

ЗАЯВА ДЭПУТАТАЎ

135 дэпутатаў Вярхоўнага Савета Беларусі трынаццатага склікання выступілі з наступнай заявай. Як стала вядома дэпутацкім фракцыям і аб'яднанням Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь трынаццатага склікання, якія фарміруюцца, са звароту да нас старшыні Канстытуцыйнага суда В.Г.Ціхіні, высокапастаўлены прадстаўнік адміністрацыі Прэзідэнта неафіцыйна звярнуўся да старшыні Канстытуцыйнага суда з патрабаваннем падаць у адстаўку. У адваротным выпадку, было сказана Валерыю Ціхіні, Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка сам здыме яго з пасады спецыяльным указам.

Факт процізакожнага ціску на Канстытуцыйны суд сведчыць аб тым, што пэўныя сілы ў акружэнні кіраўніка дзяржавы штурхаюць яго на новы віток канфрантацыі з іншымі галінамі ўлады. Такого роду ціск трактуецца артыкулам 126 Канстытуцыі як недапушчальны і цягне адказнасць па закону. Не можа не трывожыць тая акалічнасць, што спробы падобнага ўмяшання мелі месца і раней. Паўнамоцтвы старшыні Канстытуцыйнага суда могуць быць датэрмінова спынены пры наяўнасці адпаведных падстаў толькі Вярхоўным Саветам.

Дэпутаты Вярхоўнага Савета трынаццатага склікання выказваюць глыбокую заклапочанасць чарговым парушэннем з боку Адміністрацыі Прэзідэнта закладзенага ў Канстытуцыі прынцыпу раздзялення ўладаў. Абвастранне выклікае тым большае неўразуменне, што нагнятаецца напярэдадні першага пасяджэння Вярхоўнага Савета новага склікання. Па сутнасці сваёй гэтай дзеянні аб'ектыўна накіраваны супраць кансалідацыі палітычных сіл і падрываюць асновы супрацоўніцтва, закладзеныя ў ходзе нядаўніх перагавораў Прэзідэнта з фракцыямі і аб'яднаннямі дэпутатаў Вярхоўнага Савета.

Дэпутаты выказваюць упэўненасць у тым, што Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка захаввае разважлівасць і не пойдзе на крок, які вядзе да дэстабілізацыі сітуацыі. Вярхоўны Савет заклікае ўсе палітычныя сілы дзейнічаць толькі на падставе законаў і Канстытуцыі рэспублікі.

УКАЗ ПРЭЗІДЭНТА

ПАМЯЦЬ ПРА З. АЗГУРА

У мэтах увекавечання памяці народнага мастака СССР Героя Сацыялістычнай Працы Заіра Азгура Прэзідэнт Беларусі А.Лукашэнка пастанавіў стварыць на базе былой творчай майстэрні З.Азгура ў доме № 4 па Трактарнаму завулку ў горадзе Мінску мемарыяльны музей З.Азгура -- філіял Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.

Імя З.Азгура будзе прысвоена Сяненскай сярэдняй школе № 1, і на магіле З.Азгура на Маскоўскіх могілках у Мінску будзе ўстаноўлены помнік мастаку.

КЛІМАТ БЕЛАРУСІ

ВЯЛКАЕ ПАЦЯПЛЕННЕ

Паводле даных члена-карэспандэнта Акадэміі навук Беларусі Уладзіміра Логінава, клімат Беларусі характарызуецца "грандыёзным зімовым пацяпленнем", падобнага якому не было за ўсю гісторыю назіранняў надвор'я на тэрыторыі рэспублікі, гэта значыць, ва ўсякім разе, тры стагоддзі.

Яксна гэта працягваецца ў тым, што ў апошнія сем гадоў сярэдня тэмпература зімовай пары была на 7 градусаў вышэйшай, чым раней.

Што гэта азначае для энергетыкі? У адказе на пытанне дапамог разабрацца вядучы інжынер Аб'яднанага дыспетчарскага ўпраўлення Беларускай энергасістэмы Георгій Хартановіч. Паводле яго звестак, паніжэнне тэмпературы на 10 градусаў супраць нармальнай зімовай, пры якой штосутачна расходуюцца каля 60 тысяч тон умоўнага паліва, патрабуе дадатковага расхода 1,5 тысячы тон умоўнага паліва на электраэнергію і столькі ж -- на цяпло. Нескладана падлічыць, што сем цёплых зім запар дазволілі энергетычнай гаспадарцы рэспублікі эканоміць каля 1 мільёна 323 тысяч тон умоўнага паліва. Гэта якраз адпавядае той колькасці дзяржаўнага рэзерву мазуту, якая патрабуецца для электра- і цэнтралізаванага цеплазабеспячэння рэспублікі на працягу адной зімы. У грашовым выражэнні эканомія складала каля 80 мільёнаў долараў.

НА МІЖНАРОДНЫМ АЛІМПЕ

Для Святланы Багданавай і Мікалая Іванова 1995 год пакінуў светлую старонку: майстры-цырульнікі з Віцебска прынялі ўдзел у міжнародным конкурсе ў Парыжы і занялі дзiesiąтае і пятаццатае месцы. Гэта не так ужо і блага, бо ў фестывалі-конкурсе моды прычосак "Залатая ружа" прымалі ўдзел 100 лепшых майстроў сваёй прафесіі з 24 краін свету.

НАВАГОДНІ ПАДАРУНАК

НАРАДЗІЛАСЯ ТРОЙНЯ

Случчанае вадзіцель Васіль і бухгалтар Наталля Сыцько з хваляваннем чакалі дзіця. Маці ўжо споўнілася 32 гады. І тут такая радасць. Амаль на Новы год лёс падараваў шчаслівым бацькам трайніят -- дзвюх дзяўчынак і хлопчыка. Як і належыць мужчыну, Арцём нарадзіўся з самай вялікай вагой -- 2 кілаграмы 870 грамаў. Дзяўчыныкі Алёна і Аляся важаць адпаведна 2 кілаграмы 200 і 2 кілаграмы 110 грамаў.

У мінулым годзе ў Слуцку нарадзіліся аж тры тройні.

"Сёння я яшчэ раз падкрэсліваю: мы будзем будаваць дэмакратычную, сацыяльна арыентаваную дзяржаву, планамерна ўдасканальваць эканоміку і духоўныя сферы для задавальнення матэрыяльных і культурных патрэбнасцей чалавека. Іншай меры каштоўнасці нашым пераўтварэнням няма!

Для ажыццяўлення планаў у надыходзячым годзе складваюцца спрыяльныя ўмовы: выбраны новы парламент, сфарміраваны апарат выканаўчай і судовай уладаў на ўсіх узроўнях. Такім чынам, у нас ёсць усе інстытуты дэмакратычнай дзяржавы.

У сувязі з гэтым я звяртаюся да беларускага народа і прапаную аб'явіць 1996 год годам нацыянальнай згоды і стварэння на карысць нашай Радзімы!

Я ведаю пра цяжкасці, якія перажываюць нашы людзі. Абяцаю ў першыя месяцы 1996 года аказаць вам, дарагія суайчыннікі, рэальную дапамогу і падтрымку ў паляпшэнні матэрыяльнага становішча.

Наступны год -- гэта не толькі год надзей і здзяйсненняў. У 1996 годзе споўніцца 10 гадоў з дня аварыі на Чарнобыльскай атамнай электрастанцыі. Наша дзяржава будзе праўляць клопаты пра ўсіх, хто перажыў гэту бяду. Няхай такое не паўторыцца нідзе на зямлі".

(3 навагодняга віншавання Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь беларускаму народу).

ФЕСТИВАЛЬ У ВІЦЕБСКУ

УІІ міжнародны музычны фестываль імя Івана Селерцінскага прайшоў у Віцебску. Яго ўдзельнікі пазнаёміліся з творчасцю Дзяржаўнага камернага хору Рэспублікі Беларусь, ансамблем "Класік-Авангард", а таксама з вядомым расійскім кампазітарам, прафесарам Санкт-Пецярбургскай кансерваторыі, сынам выдатнага рускага пісьменніка Аляксея Талстога -- Дзмітрыем Талстым. У рамках фестывалю прайшлі сустрэчы і з парызскім кампазітарам П'ерам Марытонам.

НА ЗДЫМКУ: П'ер МАРЫТОН і Дзмітрый ТАЛСТОЙ (справа).

НОВЫ СТАРЫ УНІВЕРМАГ

”УСПЛЕСК АРХІТЭКТУРНАЙ ДУМКІ Ў ЦЭНТРЫ ГОРАДА”

Цэнтральны ўнівермаг “Мінск”, або проста ЦУМ, у краіне ведаюць амаль усе. Гэта адно з найстарэйшых і найбуйнейшых гандлёвых прадпрыемстваў Беларусі. У мінулым годзе ўнівермаг адзначыў сваё трыццацігоддзе. Некалі, у часы дэфіцыту, у ім часцей, чым у іншых крамах, можна было набыць фацэтную замежную сукенку ці боты, праўда, згубішы пры гэтым гадзіну, дзве ці тры ў вялізнай чарзе. Прыкмета савецкіх часоў — чарга — ужо не тыповая ні для ЦУМа, ні для іншых крамаў. Забылася ўжо і само слова “дэфіцыт”. Штодзённа ЦУМ наведвае каля 60 тысяч пакупнікоў. Кожны з іх, у залежнасці ад таго, колькі ў яго кішэні грошай, мае магчымасць выбраць нешта для сябе з 20 тысяч назваў тавараў ўнівермага. Дзённая выручка ад рэалізацыі іх складае тут 660 мільёнаў рублёў.

За 30-гадовае існаванне шмат што змянілася ў працы прадпрыемства. Відавочна, што фарміраванне рынкавых адносін у краіне не магло на ім не адбіцца. Пры планавай гаспадарцы кіраванню не трэба было занадта клапаціцца, дзе знайсці тавар, як яго прадаць. Міністэрства гандлю замацоўвала за ЦУМам пэўныя прадпрыемствы, а таксама аптovyя базы, і за гэтыя рамкі нельга было выйсці. З аднаго боку, гэта абмяжоўвала дзейнасць прадпрыемства, з другога, забяспечвала ціхае бесптурботнае існаванне.

“Сёння ўсё змянілася і ўсё залежыць толькі ад нас саміх і нашай уласнай ініцыятывы”, — гаворыць загадчык аддзела арганізацыі гандлю Ігар Александровіч. — Мы самі шукаем тавар, вызначаем яго колькасць і асартымент. Мы выбіраем рэчы толькі з сертыфікатам якасці і з

улікам попыту пакупнікоў. Нашымі партнёрамі сёння з’яўляюцца 136 вытворчых прадпрыемстваў Беларусі, 7 аптovyя баз, 300 іншых фірмаў і кампаній”.

Відавочна, што за 30 гадоў як вонкавы выгляд будынка, так і сістэмы жыццезабеспячэння ўнівермага, гандлёвае абсталяванне маральна састарэлі. Больш таго, за гэты тэрмін у паўтара раза павялічылася колькасць супрацоўнікаў, значна пашырыўся асартымент тавараў, якія патрабавалі новай плошчы. Менавіта таму было прынята рашэнне аб рэканструкцыі будынка з павелічэннем колькасці паверхаў. Яна пачалася ў 1990 годзе, і першая чарга яе скончана ў верасні мінулага года. Нават пасля першага этапа гандлёвая зала раўняецца плошчы амаль усяго старога будынка і складае 3 750 квадратных метраў. Будаўніцтва другой паловы ЦУМа плануецца скончыць у 1997 годзе, і супрацоўнікі бачаць яго сапраўдным супермаркетам. У ім плануецца адкрыць вялікую прадуктовую секцыю. Нават цяпер тут можна атрымаць 28 паслуг, сярод якіх даведка аб наяўнасці тавараў, пункты абмену валюты, майстэрня, у якой можна падагнаць вопратку да патрэбнага памеру. Ва ўнівермагу працуе кафэ, бар, плануецца яшчэ адкрыць медпункт, цырульню, спартыўную залу і г.д.

ЦУМ — прадпрыемства дзяржаўнае, але ніякай падтрымкі ад дзяржавы не мае. Ён знаходзіцца на поўным гаспадарчым разліку, і заробак яго супрацоўнікаў залежыць ад прыбытку. Капектыў увесь час працуе над павелічэннем тавараабароту, які за мінулы год павялічыўся ў 1,5 раза. Рэнтабельнасць складае 4,5 працэнта. Дарэчы, будаўніцтва вядзецца толькі за кошт бан-

каўскіх крэдытаў і ўласных сродкаў прадпрыемства. У выніку пасля рэканструкцыі ўся гандлёвая плошча ЦУМа павінна склаці 8,5 тысячы квадратных метраў, а тавараабарот павялічыцца амаль удвая. Ужо цяпер ёсць прапановы на пастаўку тавараў для новай часткі будынка. ЦУМ браў удзел у шэрагу міжнародных кірмашоў, а таму шмат спадзяванняў на пастаўшчыкоў з блізкага і далёкага замежжа.

Аб архітэктурнай вартасці новага будынка ЦУМа ідуць спрэчкі: адным ён падабаецца, іншым яго не ўспрымаюць. Аўтар інфармацыйнага даведніка “Гарадскоп” назваў яго “ўсплёскам архітэктурнай думкі ў цэнтры горада”. Тым не менш, арыгінальнасць праекта

бясспрэчная, пэўна, іншага такога будынка ў Беларусі няма. Супрацоўнікам ўнівермага ён падабаецца, таму што працаваць у ім стала больш камфортна і зручна. Пакупнікі таксама ім задаволены, бо тут пад адным дахам можна набыць літаральна ўсё неабходнае, што значна зберагае іх час. Прыемна ўсё ж назіраць, як савецкі гандаль зрушыў нарэшце з месца і паціху-памалу робіць крок наперад да сусветных стандартаў.

Таіса БАНДАРЭНКА.

НА ЗДЫМКАХ: рэстаўрыраваны будынак ЦУМа (знешні выгляд); у адной з гандлёвых залаў.

Фота Віктара СТАВЕРА.

НАВУКА І ВЫТВОРЧАСЦЬ

ПАЙШЛІ НА ЗАХАД. І З ПОСПЕХАМ

Раней для вытворчасці такога складанага і унікальнага абсталявання па рашэнню партыйнага камітэта і ўрада пабудавалі завод з шматтысячным персаналам і ўсёй жыццезабяспечваючай інфраструктурай, з абавязковым канструктарскім бюро і “прышпіленымі” да яго пад працоўкі па заказах акадэмічнымі і галіновымі інстытутамі. Вялася б уся праца пад кантролем самых высокіх інстанцый.

Але рынак, што нараджаецца, прымусяў зірнуць на праблему па-іншаму. Скажаць — па-заходняму было б няправільна, паколькі азначала б капіраванне чужых тэхналагічных мадэлей. А было так.

У акадэмічным Фізіка-тэхнічным інстытуце доўгі час займаліся даследаваннямі і распрацоўкай тэхналогіі клінавай пракаткі. Але сувязь навукі з вытворчасцю — адно з самых слабых месцаў у эканамічным арганізме краіны. І тады група таленавітых распрацоўшчыкаў перайшла пад крыло Беларускага політэхнічнага інстытута (ця-

пер — акадэмія), каб вырашыць гэтую вечную праблему. Прыкладна так утварыўся навукова-інжынерны цэнтр “Белтэхналогія”. І сёння мала хто ведае, што ў адным з невялікіх карпусоў БДГА размяшчаецца цэнтр прадпрыемства, здольнага выпускаць найноўшыя станы клінавай пракаткі ў неабмежаванай колькасці. Працуе ж тут ўсяго 60 чалавек... Расказвае Уладзімір САДКО, дырэктар НЦ “Белтэхналогія”:

— Калі мы гаворым пра “неабгрунтаваную колькасць”, то маем на ўвазе мінімальныя ці максімальныя патрэбы рынку. Колькі трэба — столькі і зробім. Мы правялі свой маркетынг і высветлілі: патрэбы прадпрыемстваў Беларусі ў нашым абсталяванні складаюць у сярэднім 5-6 станаў у год, Расіі — да 30. Партфель заказаў у нас вялікі, але бяда ў тым, што як айчыннаму, так і “эсэндэшнаму” спажыўцу няма чым плаціць. Напрыклад, Мінскі мотавелазавод за стан клінавай

пракаткі разлічыўся веласіпедамі, якія нам самім даялося і рэалізоўваць.

Калі коратка гаворыць аб узроўні распрацовак “Белтэхналогія”, то яны цалкам канкурэнтаздольныя літаральна па ўсіх параметрах, маюць ноў-хаў. Таму ў сілу абмежаванасці ўнутранага рынку мы звярнулі позірк на Запад. Летась прадалі ў Германію ўжо 6 станаў па 120 тысяч марак. Гэта, вядома, танней за замежныя аналагі: цана на сусветных рынках залежыць ад аўтарытэту фірмы, яе маркі, а нашу фірму там мала хто ведае. Тым не менш, шлях да вядомасці з цяжкасцю, але пракладваецца. Дзеля гэтага пазалетаў НЦ удзельнічаў у Гановерскім кірмашы. Прычым не з перспектываў на століку, а з дэманстрацыяй абсталявання ў дзеянні, з падключэннем да энергакрыніц. Для стэнда “Белтэхналогія” ўсе дні тоўпіліся спецыялісты.

І як вынік, у нашай маладой фірмы з’явіліся заходнія заказчыкі, у Германіі знайшоўся партнёр, які пажадаў стаць

афіцыйным дыстрыб’ютарам “Белтэхналогія”. Яшчэ адна прыемная прапанова паступіла з Амерыкі, дзе ёсць магчымасць паказаць беларускі стан клінавай пракаткі.

А цяпер — аб больш празаічных і будзённых рэчах: як фірма “Белтэхналогія” за тры гады здолела выйсці на сусветны рынак? Галоўная ўмова поспеху, безумоўна, — узровень распрацовак, прычым не на стадыі даследаванняў і праектавання, а ў дзеючых, апрабаваных узорах. Узровень, які забяспечвае канкурэнтаздольнасць.

Другая ўмова — вытворчасць. Гэтую праблему вырашылі проста: заключылі ўзаемавыгадныя дагаворы на выраб асноўных вузлоў з прамысловымі прадпрыемствамі. Зборку арганізавалі на сваёй пляцоўцы ў БДГА. І вытворчасць рабочага інструменту таксама — гэта сэрца стана. Асноўнымі партнёрамі “Белтэхналогія” сталі Мінскі станкабудаўнічы завод, дзе ёсць магчымасць разгарнуць вялікую вытворчасць станкоў, і Гомельскі завод

гідраапаратуры. Знайсці пастаўшчыкоў электронікі. Паколькі прадпрыемствы цяпер шмат прастойваюць, то былі рады заказам “Белтэхналогія”, тым больш, што фірма плацежасздольная. У Смалявічах НЦ арганізаваў вытворчасць дэталей — завод, які дзейнічае як звычайнае прамысловае прадпрыемства і дае прыбытак. А ўсяго над выкананнем заказаў фірмы працуе ўжо 300 чалавек. Можна быць задзейнічана і больш, але тут ужо ўсё залежыць ад магчымасцей рынку “пераварыць” канчатковую прадукцыю.

Маркетынг — трэцяя ўмова поспеху. Ім у “Белтэхналогія” пакуль займаюцца сам кіраўнікі і яго сакратар.

Калі па просьбе магіляўчан, якія ствараюць свой тэхнапарк, нямецкія спецыялісты пабывалі ў “Белтэхналогія”, яны здзівіліся і сказалі: “Тут і ёсць тэхнапарк. Не варта вам мудрыць”.

Васіль РОШЧЫН.

ПЕЦЯРБУРГ існуе больш двух з паловай стагоддзяў. Калі яго аблічча апошняга стагоддзя адлюстравана ў літаратуры, выяўленчым мастацтве і фатаграфіі, то значна менш вядома пра горад на заранку яго існавання. Нам удалося знайсці малавядомую крывіцу аб ранняй гісторыі Пецярбурга. Гэта брашура, якая называецца (у рускім перакладзе) так: "Дневник пути из Вильно в Петербург его высококой милости господина Сапеги, старосты бобрыйского, а ныне фельдмаршала русских войск, и продолжения его пребывания в Петербурге" (без указання месца і года выдання). Ні ў ачыненнай, ні ў замежнай літаратуры гэтая брашура не была апісаная.

ДЗЁННІК НЕВЯДОМАГА АЎТАРА

**ПАДАРОЖЖА
Ў СТАРЫ ПЕЦЯРБУРГ**

Аўтар дзённіка пакуль невядомы. З тэкста відаць, што ён быў прыватным уламянутага беларускага вяльможы — бобрыйскага старосты графа Яна Сапегі і суправаджаў яго ў гэтым падарожжы, апісваючы падзеі дзень за днём.

Беларусь і Літва складалі тады Вялікае Княства Літоўскае, што знаходзілася ў вуні з Польшчай. Мясцовае дваранства Вялікага Княства Літоўскага да таго часу прыкметна апалячылася, чым і тлумачыцца польская мова дзённіка.

Захоўваецца брашура ў Дзяржаўнай публічнай бібліятэцы імя М.Я. Салтыкова-Шчадрына ў Санкт-Пецярбургу, у аддзеле "Росіка".

Стыль дзённіка ханікёрскі. Дзень за днём аўтар брашуры апісваў месцы, дзе граф і яго світа спыняліся, і называў іменны і тытулы тых асоб, з кім яго гаспадар сустракаўся. У Пецярбургу Ян Сапега знаходзіўся з 19 лютага па 23 сакавіка 1726 года.

Ян Сапега і яго сын Пётр прыехалі ў Расію па запрашэнню "паўдзяржаўнага валадара", саратніка Пятра I, князя Аляксандра Меншыкава. Меншыкаў кіраваў справамі Расійскай імперыі ад імя імператрыцы Кацярыны I, якая атрымала ў спадчыну за год да прыезду старосты бобрыйскага прапост пасля смерці Пятра I.

Многія гістарычныя асобы акружаны міфам і легендамі. Да такіх выдумак адносяцца і паходжанне Меншыкава нібыта з гарадскіх нізоў. А. Пушкін, які быў прэфесіянальным гісторыкам, у сваёй "Гісторыі Пятра" адзначаў, што "Меншыкаў паходзіў з дваран беларускіх. Ён адшукваў каля Оршы свой радавы маентак. Ніколі ён не быў лакеем і не прадаваў подавых пірагоў. Гэта жарт баяр, прыняты гісторыкамі за ісціну". Князь А. Меншыкаў імкнуўся ўмацаваць свой уплыў у Беларусі, дзе валодаў маэнткамі паблізу Оршы.

Ян Сапега ехаў у Пецярбург па падтрымку, бо ўзначальваў у краіне апазіцыю магнатаў і шляхты каралю польскаму і вялікаму князю літоўскаму Аўгусту II Саксонскаму. Імненне Аўгуста II да абсалютнай улады ў Польшка-Літоўскай дзяржаве выклікала непрыязнасць да яго з боку Пятра I і яго пераемніцы Кацярыны I, якія не жадалі ўзнікнення моцнай манархіі па суседству з Расіяй.

Таму ў Сапегу былі зацкаўлены пры пецярбургскім двары. Старосце бобрыйскаму аказалі ў Пецярбургу бліскучы прыём. Яму паказвалі самыя цікавыя месцы ў сталіцы і наваколлі.

7 сакавіка 1726 года Сапегу паказвалі кунсткамеру "за пяць вёрст ад Пецярбурга". Аўтар дзённіка падкрэсліваў, што там "достоинство удивления видели редкости, которых невозможно каждую описать, некоторые по крайней мере упомяну. А слева представлена статуя с/вященной/ п/амати/ императора его милости из воска на проволоке, в нормальных размерах частей тела, так совершенно сделанную, что как бы живого в кресле сидящего представляла, каковая в одежду собственную императора П/етра/ В/еликого/ одета. Таковая же и другая медная в кирасе стоящая сделана. Показывали нам всего живого зародыши" (...).

8 сакавіка Ян Сапега са світай накіраваўся на востраў Котлін. Аўтар "Дзённіка" піша, што на гэтым востраве будаваўся горад Кранштат.

Аўтар дзённіка пісаў: "Сперва тогда посреди моря стоит остров, в длину на версты три, а в ширину на одну толькую, на каком-то острове заложенный город Кранштат строится, и уже немало каменных домов и дворцов там находится, выстроенных достаточно красивым строением, особенно императорский (дворец) над самым морем. На самом же море, за добрую версту от Кранштата,

крепость Краншлот с особенным старанием и опытом, на такой глубокой воде построена, между Краншлотом и Кранштатом за полверсты находится плотина, наверху в три линии сделанная, на которых пушки обращены к морю. Между этой плотинной и Кранштатом пристают купеческие корабли, которых и теперь находится больших двадцать, а меньших пятнадцать. От этой плотины другая большая вокруг города к Петербургу сильнейшим способом основана округлой формы с одними от моря воротами, достаточно обширная, потому что в окружности имеет более двух верст. Где в середине стоят вышеупомянутые военные корабли, весьма большие и великопленные, которых в то время 38 находилось. Там же на воде два

больших арсенала построены для хранения оборудования для кораблей, также помещения размещения шлюпок и других плавательных средств, принадлежащих кораблям. В конце (плотины) адмиральская резиденция. Там же в углу плотины помещается здание, предназначенное для гауптвахты и кордегардии. На всех тех местах на плотине и около самой крепости может размещаться несколько сот и более всех пушек, направленных на море. Кроме тех, которые находятся на военных судах. Вернувшись его милость в город Кранштат был приглашен к вице-адмиралу Сиверсу, иноземцу, который там имеет команду над судами и людьми. Пошли тогда в дом упомянутого вице-адмирала, и там нас до ночи принимали. Ночевали в дворце его княжеской милости Меншикова, достаточно великолепно и красивом строением построенном и хорошо обставленном".

Наступным днём госці адплылі па Фінскаму заліву на Карэльскі перашыек у Дубкі (цяпер прыморская частка Сестрарэцка), "чтобы (увидеть) различные работы из железа, отличающиеся особливим мастерством".

Далей ідзе падрабязнае апісанне Сестрарэцка. Аўтар "Дзённіка" склаў адно з першых у гісторыі апісанне Кранштата і Сестрарэцка, што павышае каштоўнасць брашуры.

Меншыкаў збіраўся выдаць за сына Яна Сапегі — дваццаціпяцігадовага Пятра сваю дачку Марыю (пазней нявесту імператара Пятра II). Але Кацярына I, якой прыглянуўся прыгожы Пётр Сапега, зрабіла яго сваім фаварытам і жанхам сваёй пляменніцы Соф'і Скаўронскай. Каб стала больш ясна, з кім збіралася імператрыца ажаніць потым свайго фаварыта, напомним, што яна была ўраджанкай цяперашняй Латвіі, а яе бацькі перабраліся туды з Вялікага Княства Літоўскага і былі прэстыжымі сялянамі. Выпадок узвышэння Кацярыны I унікальны. Гэта першы і апошні такі выпадак у гісторыі Еўропы нашага тысячагоддзя. Кар'ера Кацярыны I нагадвае казку, у якой сялянская дачка выходзіць замуж за прынца.

Сялянамі другі час заставаліся дваццаць шэсць сваякоў Кацярыны I, якіх у 1723—1726 гадах па імператарскаму загаду адшукалі і сабралі ў Латвіі, Літве, Беларусі і на Украіне. Некаторыя з іх слезна прасілі не забіраць іх пад варты і чужую краіну, не ведаючы, што іх чакае. В. Міхневіч, які даследаваў гісторыю сямейства Скаўронскіх (пад такім прозвішчам Кацярына I і яе сваякі ўвайшлі ў гісторыю), адзначаў, што частка з іх жыла ў Друі (цяпер Браслаўскага раёна Віцебскай вобласці). Як вядома, Друя была ўладаннем Сапег. Сапегам іншы раз прыпісвалі клопат аб Скаўронскіх, што жылі ў Вялікім Княстве Літоўскім. Пазней нямецкі гісторык XVII стагоддзя Гельбг падкрэсліў, што "Петр Сапега один из первых магнатов в Польше (Речи Посполитой. — В.Г.) почел за честь жениться на крестьянке, бывшей племянницею русской императрицы".

На Сапег пасьпаўся залаты дождж даброт Кацярыны I. Ян Сапега атрымаў чын фельдмаршала рускай арміі, ордэн Аляксандра Неўскага, яго сын стаў камергерам Кацярыны I і капітанам гвардзейскага Сямёнаўскага палка. Мы ўжо не гаворым аб багатых грашовых падарунках бацьку і сыну Сапегам.

Калі Кацярына I памерла і да ўлады прыйшоў унук Пятра I Пётр II (сын царэвіча Аляксея), Сапегі захавалі сваё становішча. Пётр Сапега ажаніўся з Соф'яй Скаўронскай. Ян Сапега атрымаў пасаду генерал-губернатора Пецярбургскай губерні. Дзяржаўнымі справамі ні бацька, ні сын Сапегі сур'ёзна не займаліся і яшчэ пры жыцці Пятра II перахалі ў Вялікае Княства Літоўскае.

Валянцін ГРЫЦКЕВІЧ.

НЕПРЫКМЕТНАЯ І СТРАШНАЯ ВАЙНА

РЭКВІЕМ КАРЭЛЬСКИХ БАЛОТ

Усе ветэраны, якія засталіся жывымі, успамінаюць, што адзіна надзейным сродкам ад марозу быў спірт. Месца нараджэння славытых франтавых "наркомаўскіх сто грамаў" — менавіта фінская вайна.

Снайперам, тым увогуле давалі па цэлай бутэльцы. Снайперская дуэль — паляванне. Паляванне адзін на аднаго двух трэніраваных, падрыхтаваных стралкоў, што патрабавала часта шматгадзіннага ляжання ў снезе без руху.

З фінскімі снайперамі, якія наносілі адчувальны ўрон пяхоце, даялося сутыкнуцца з першых жа дзён ваенных дзеянняў. За любімую манеру весці агонь з дрэваў нашы байцы ахрысцілі іх "зязюлямі". Іншы раз, пачаўшы "кукаваць", такая зязюля прымушала залегчы ў снезе цэлую роту. У савецкай пяхоце знайшліся таёжныя паляўнічыя, якія і прыдумалі эфектыўны спосаб барацьбы з ляснымі снайперамі. На дапамогу прыйшлі сабакі. Пушчаная наперадзе стралковага ланцуга лайка, бяспасна лавіруючы паміж снежнымі фантанчыкамі куль, упіралася прыздзімі лапамі ў ствол і гучна брахала. Гэта азначала — наверх вораг. Сасну тут жа бралі крыж-накрыж два-тры ручныя кулямёты і прашывалі густую крону, не пакідаючы яе насельніку ніякіх шансаў...

**3. "І ПЕРШЫ
МАРШАЛ
У БОЙ
НАС ПАВЯДЗЕ..."**

Напярэдадні новага 1940 года Сталін на экстраным ваенным саўвесе запатрабаваў дабіцца рашучых поспехаў у самы бліжэйшы час. Кожны новы дзень вялых перастрэлак, разведка боем, артылерыйскіх дуэлей наносіў адчувальны ўрон прэстыжу і аўтарытэту Чырвонай Арміі.

Пачалася тэрміновая перакідка дывізіяў з унутраных акруг — Беларускай, Кіеўскай, Харкаўскай. Апраўтаўшы ў шынялі маршавыя роты ў аўральным парадку грузілі ў цяплушкі, туманна аблядаючы "з зімінам забеспячэннем разабрацца на месцы". Аднак на месцы, як правіла, было ўжо не да таго: жорныя вайны патрабавалі ўсё больш і больш чалавечага матэрыялу.

У студзені 1940 года ў гарніа вайны былі кінуты батальёны 2-й, 5-й і 82-й стралковых дывізіяў, эскадроны 2-й і 3-й кавалерыйскіх дывізіяў Беларускай Асобай ваеннай акругі. У ходзе баявых дзеянняў асабовы склад, што выбываў, замяняўся ў сярэднім 2—3 разы.

Пасля Новага года актыўныя баявыя дзеянні аднавіліся. Натуральна, адразу ж узраслі страты. І які! Палявыя шпіталі не спраўляліся з патокам раненых. На дапамогу прыйшоў Ленінград, праўда, неўзабаве і ён таксама быў захліснуты гэтым патокам. Тады раненых сталі вывозіць у акруговыя шпіталі. Многа нашых землякоў апынулася зімой 1940 года ў 432-м шпіталі Беларускай Асобай акругі, хаця, натуральна, гэта не афішавалася ў той час па вядомых прычынах.

Цяжкія страты неслі і фіны. Гора ў тысячач казённых канвертаў разляталася далёка па абодва бакі ад лініі фронту. Тысячы "пахавальных" атрымалі і беларускія сем'і. А якімі палітычнымі дывідэндамі можна вымераць гора маці, якая страціла адзінага сына?!

Галоўнакамандуючы фінскай арміяй маршал Карл Густаў Манергейм быў цвярозым і спакойным чалавекам. Будучы перакананым антыкамуністам, ён ніколі не апускаўся да пяшчэрнага нацыяналізму, да нянавісці да рускіх як

да народа. Магчыма, гэтая якасць выпрацавалася ў ім за доўгія гады праведзеныя на расійскай ваеннай службе. Фінскі барон быў не апошняй фігурай у колах царскага генералітэту. Ён даслужыўся да генерал-лейтэнанта, камандаваў адной з лепшых у рускай арміі кавалерыйскіх дывізіяў. Відаць, дзякуючы сваёй адданасці і стараннасці Манергейм быў заўважаны імператарам Мікалаем і набліжаны да двара. Ён не належаў да таго тыпу людзей, якія ў залежнасці ад палітычнай кан'юнктуры мянялі свае прыхільнасці, як палчаткі: на працягу ўсёй "зімнай" вайны на «стале галоўнакамандуючага ў яго стаўцы ў Мікелі прастаяла фатаграфія з даравальным надпісам і прыпіскай, зробленай рукой маршала: "Это мой государь".

Манергейм выдатна ведаў рускага салдата: яго самаахвярную стойкасць у абароне, узаемавыручку ў баі, нястрымны напор і адвагу ў наступленні. І галоўным контраргументам гэтаму ён выставляў тую магутную сістэму фартыфікацыйных збудаванняў на Карэльскім перашыёку, якая атрымала яго імя.

Што ж узяўла сабой гэтая "фінская крэпасць"? Звернемся зноў да успамінаў удзельнікаў тых баёў. На падступах да першай лініі былі шматлікія дзоты, засека, завалы, мінныя палі. Фіны ўзарвалі практычна ўсе масты праз камяністы лясныя рэкі і вузкія гарлавіны азёраў. Інжынернае ўзмацненне ў спалучэнні з балотамі, вузкімі дэфіле азёраў рабілі гэтую мясцовасць цяжкапраходнай для наступаючых.

Кожны вузел супраціўлення абараняўся палявой і казематнай артылерыяй і пяхотай сілай да двух егерскіх батальёнаў. Звычайна вузел уяўляў сабой няправільны прамавугольнік у чатыры кіламетры па фронту і два кіламетры ўглыбіню. Ён налічваў да 30 даўгачасных агнявых кропкаў (дотаў), што складалі яго бетонны шкілет. Прамежкі паміж дотамі былі запоўнены разгалінаванай сеткай траншэй, акапаў і хадоў зносін, прыкрытых зноў жа засекамі, ляснымі заваламі, процітанкавымі "воўчымі ямамі" і складанай сістэмай інжынерных загарод.

Напрыклад, адзін з дотаў у палазе наступлення 100-й стралковай дывізіі меў перад фронтам 45 радоў калючага дроту. "Непасрэдна ў гэтым драцяным полі, — успамінае ветэран дывізіі В. Коркаў, — было раскідана ў шахматным парадку дваццацца радоў процітанкавых бетонных надаўняў. Акрамя таго, там былі сотні процітанкавых і проціпяхотных мін. Кожны дот меў баявыя казематы, арсенал, калідоры са спускамі ў казарму, электрастанцыю, машынае аддзяленне, афіцэрскі пакой, кухню, прыбіральню, лазы ў бранякупал. Доты былі разлічаны на прамое падпаданне гаубічных снарадаў".

І гэта яшчэ не ўсё. Адсечныя пазіцыі, што ішлі ў тыл, праз пяць кіламетраў злучалі галоўную паласу абароны з паласой тактычных рэзерваў, ці другой абарончай паласой. Яна мела 39 дотаў і 178 дзотаў з той жа самай сістэмай палявога запаўнення.

Яшчэ прыкладна праз 7 кіламетраў ляжала трэцяя лінія абароны, што складалася з чатырох вузлоў супраціўлення. І, нарэшце, у непрыступную крэпасць быў ператвораны Вііпуры (Выбарг). Фіны фактычна зрабілі з яго асабліва магутны ўмацаваны раён. Апорнымі пунктамі сталі дэмы, могілкі, іпадром. У выпадку асобай неабходнасці абарона ўзмацнялася затапленнем тэрыторыяў на ўсход ад яго шляхам узрыву плаціны Саймаанскага канала.

Прадугледжана было, здавалася, усе, аж да мініравання льдоў Выбаргскага заліва. І ўсё-такі лінію Манергейма прарвалі...

Працяг.
Пачатак у № № 50 — 1 (1996 год).

Ігар КУЗНЯЦОУ.

Праз тыдзень, у нядзелю, мя-адведаў Шчур. Не чакаў яго, вышоў у хату, калі мы абелі. З сабой меў ладны паку-к. Паклаў яго на лаву каля дзвярэй, потым скінуў шапку з лавы і пачаў казаць, ціраючы далоні:

— А я так сьпяшаўся, так сьпя-іўся! Думаю сабе: пасьпеню абед ці не?.. Я до лыхы і до ты едны! У мяне ж так: да боты — кажух апранаю, а сьці — кашулю скідаю!

— А тварах прысутных бачу емешкі: што за такі весяль-і? А Шчур вітаецца са мною і прысутнымі, пачынаючы ад падара. Усе зразумелі, што гэта месьцябра. Гаспадар за-ашае за стол. Шчур сядзе ля мяне і кажа далей:

— Я такі, як мала хто, на яду х маю: што ні дай — усё за-аю! Струблю як глянцу: капу-у дык капусту — абы тлусту! рох — наемся так, што — ох!

Усе ўсьміхаюцца. Мацей ка-і дачэ:

— Насьця, прынясі госьцю ку і лыжку!

Шчур зьявртаецца да Насьці, а выходзіць з-за стала:

— Панна Насьця! Але ўкіньце, каб місачка і лыкач-былі як трэба! У мяне, гас-дар, так: заўсёды жадаю есьці чаго-небудзь добрага шмат! А вашу капусту я ўжо Душкаве зьніохаў. Бег так, о боты амаль не згубіў.

Тры ядзе ў Даўрыльчыкоў вайчына пануе цшыня. Зараз а зьявіўся назьвікы рух, які ікпакаў толькі сам Шчур. Еў і вварыў, еў і гаварыў. Іхліўся то управа, то ўлева, ішчэў вачыма і жартаваў. Іх зачалі... Бачу вясёлыя іх разьлігаюцца ўсё мац-ішыя выбухі сьмеху. Я прыг-даюся да Шчура і не пазнаю о. Звычайна размаўляе мала сьабрамі ўедлівы, дзірысты. Са мною прыстой-і, зычлівы, але скупы на жар-і. А тут кіпчы удаваным ру-і і жыцьцём. Хоча разьве-іць нас, і гэта яму удаецца рэўніцу.

У пакоі была балалайка, на якой хлопцы і дзяўчаты час ад часу штосаў сабе падгрывалі. Нарам, калі ўся сям'я сабра-і ў камплекце, бо найваж-ішыя справы па гаспадарцы лі скончаны, Шчур настроіў балалайку і пачаў іграць. Іграў бра, і ўсе са зьдзіўленьнем ўхалі яго. Ня думалі, каб на ай брэнкале можна было так агожа іграць. А Шчур сёк ка-ік за квалкам. Тое, што ня г выцснучь зь інструмента, рабляў мімікай, рухамі рук і па. Пачаў, акомпануючы сабе балалайцай, сьпяваць па-бе-руску:

Дзяўчыненка, сэрца мое, кі прыемліва твое!
 Яе так ліца, як ты сама,
 у паперах ўпісана.
 Шчур, зіркаючы салодкімі ва-іма на дзяўчат, сьпяваў да-і:

Кі я сяджу каля тебе,
 дык жа ж мысьлю,
 што я ў небе!
 Кі я тебе пацалую,
 ры дні ў губе цукар чую!
 Дзяўчаты пырскаюць сьме-і, штурхаюцца лакцямі,
 Шчур з пачуцьцём сьпявае да-і. Сьпявае песьню на песь-і. Сьпявае вальсы, мар-і. І гэкія ўласныя правязьці. Ня думаў, што зь о такі артыст. Цэлы дзень за-іўляў нас усіх, а вечарам, ісьля яды, пачаў збірацца ў рогу.

Мацей запрашаў Шчура, каб рыходзіў, калі будзе мець ольны час. Я пайшоў пра-ідзіць яго. Па дарозе расказ-іў мне местачковыя навіны. Іпадаліку ад лесу затры-іўся. З паўгадзіны яшчэ раз-іўляў і курьлі папаросы. У ікі момант Шчур міргануў не вокам:

— А паненкі там у цябе клі-і! Дзеўкі як печы!
 — Так, так...

— Ты падваліся да якой. Будзе табе весялей.
 — Неяк не да таго...
 — Дык зрабі, каб было таго...
 Дзяўчаты аж пішчаць. Гараць. Ногі заціскаюць, а ты глядзіш. Падумаюць, што калека!
 Хутка разьвіталіся, і Шчур, сьпяшаючыся, пайшоў па даро-зе, што вяла на тракт, а я вяр-нуўся на хутар. Застаў усіх за сталом. Доўга яшчэ размаўлялі і сьмяляліся, прыгадваючы жар-ты і апавяданьні Шчура.

воклічы. Нарэшце ўсе супа-коіся. Браты храпучы. Кашаль Мацея спыняецца. Перастаюць размаўляць дзяўчаты. А яшчэ праз гадзіну чую лёгкі шэпт. Пасьля адрозьніваю крокі бо-сых ног... Моцна абдымаю і прытуляю да сябе разагрэтае ядранае і зграбнае цела дзяўчыны. У забыцьці цалую яе вусны, твар, шыю:
 — Якая ты цудоўная! Выдат-ная! — шапчу ў вуха.
 Кладзе мне пальцы на вусны

паміж Аленай і Магдай ўцснўся Шчур. Дзяўчаты на-пхлі яму за каўнер сьнегу і, пе-ракуліўшы санкі, вымусілі Шчу-ра ратавацца ўцекамі.
 Забава цягнулася да самага вечара. У пэўны момант, калі Кася зьбіралася зьезджаць, я вырашыў зрабіць тое самае і выхаліў з-пад яе санкі. Кася кінупася адбіраць. Мы пачалі дужацца. Спачатку жартам, а затым усур'ез. Падахвочваючы нас да барацьбы, усе пасталі ва-кол.

з братамі. Мы ўтварылі не-калькі пар.
 Пасьля Шчур зайграў другі беларускі народны танец — "Мяцеліцу". Тэмп рабіўся ўсё жвавейшы, і хата захадзіла ў мяне перад вачыма. У паветры пляталі каляровыя сукенкі дзяўчат. Усіх паланія вясёлая імпэтная "Мяцеліца". Зьяюць вочы, зіхацяць твары, ногі ледзь пасьпяваюць за шаленым рыт-мам танца. У паветры нясуцца воклічы Шчура і Лорда. Танец уздымае усіх, нават Шчур тан-цуе на месцы разам з балалай-кай, на якой грае з усё боль-шым запалам. "Мяцеліца" за-хапіла нас і круціць, і віруе, і мяце, нібы спраўдзяная сьнеж-ная завіруха.

Сяргей ПЯСЕЦКІ

"КАХАНАК ВЯЛІКАЙ МЯДЗВЕДЗІЦЫ"

Адзін з братаў узяў у рукі ба-лалайку і пачаў іграць на ёй. Ад-нак у яго руках інструмент зноў стаў паспалітым брынкалам.

Словы Шчура пра дзяўчат абудзілі ў мяне да іх цікавасьць. Пачаў уважлівей і інакш, чым раней, сачыць за імі. Штотраз больш падабаюцца мне. Маюць ладныя, карыя вочы, бялкі якіх аддаюць сінявой, зацяняюць іх густыя доўгія павейкі. Вусны малыя, выразныя, шчокі ружо-выя, зубы выдатныя. І павінны быць цудоўна збудаваныя. З усё большай зацікаўленасьцю аглядаю дзяўчат. Яны адчува-юць гэта. Заўважыў у іх пэўнае какецтва: хочучь мне спадаба-цца. Але як яны падобныя! Нават розьніца ва ўзросьце сьціраецца.

У той вечар мы пайшлі спаць досыць позна.

Мне прысьніліся "ванькі-встанькі". Яны мелі карыя вочы зь сіняватым адлівам бялкоў. Сьмешна нахіляліся і рухалі вус-намі.

і, здаецца, бязгучна сьмяецца, а затым зь нечаканай сілай і на-палам адказвае на мае ласкі.

Назаўтра а 10-й раніцы прыйшлі Лорд і Шчур. Расказалі мне шмат навін і прынеслі два пакункі з мноствам смачных для нас рэчаў. Выклікалі вялікае ажыўленьне. Мы значна паве-сялялі.

Пачаўшы ад старэйшых, Лорд вітаўся з усімі, а Шчур выказ-ваў жартаўлівыя пажаданьні. Вітаючыся з дзяўчатамі, ён рабіў выгляд, што цалуе ім ручкі, а на самай справе даты-каўся вуснамі да сваёй далані. Адною ён зьчыў вясёлага сну, другой крэпкага храпака, трэ-цяй — лёгкага сапеньня, чацвёр-тай — моцнага чыху.

— Ну, ну, не падавайся, Кася! — крычыць Лорд.
 — Глядзі, Уладак, каб не сьпіхнула з гары! — чую голас Шчура.

А мы змагаемся зацята, ад-нак безвынікова. Кася была мацнейшая і нашмат цяжэйшая за мяне. Аднак я быў больш спрытны, хоць і яна таксама не-калькі разоў уярэцілася з маіх рук. Нарэшце абое зваліліся ў гурбу. Усе зарагаталі. Я ўсхапіўся на ногі і кінуўся да са-нак, за якія мы пачалі барацьбу. Я ўскочыў і панесься з гары. Аднак у апошнюю хвіліну Кася пасьпела ўхапіцца і ўзьлезла ззаду. Мы імчымся ўніз. Вецер астуджае твары. Зьявртаюся да дзяўчыны:

— Кася, гэта ты?
 — Што? — пытаецца яна.
 — Ну, ня ведаеш, ці што?
 Яе твар палымнее. Вочы весе-ла сьмяюцца.
 — Ня ведаю...

Надышлі Каляды. Сьвята суст-рэлі ўрачыста, згодна з даўняй традыцыяй. Было і сена пад аб-русам, і "куццы" пад абразамі, і 12 псаломных страў. Усё было смачнае, і ўсё трэба было па-каштаваць, і я так наеўся, што ўвечары ледзьве выбраўся з-за стала. Ноччу дзяўчына не прый-шла, хоць уначы доўга чуўся шэпт за перагародкай. Магчы-ма, нешта перашкаджала, аль-бо не захацела рабіць гэтага сьвятам.

Дзяўчаты весела ўсьміхаюцца, зрэдку дасьціпна адказваюць на запыткі. Сеньня сёстры апрануліся вельмі стар-анна: у новыя, каляровыя сук-енкі, вышываныя станыкі, у боцікі на высокіх абцасах, на на-гах белыя панчохі. У косы па-заплеталі каляровыя стужкі, на цыно навесілі шмат караляў. Ад іх пахне парфумаі і памадаі. Шчур падыходзіць да Насьці, прынохаецца, чыхае і кажа:

— Вось бы такую жонанчку мець... І тытуно ня трэба!

Больш не пытаюся. Баюся, каб не атрымалася памылка. Ужо мы ўнізе. За намі зьезджа-юць Лорд, Базыль і Шчур, за імі — Алена, Магда і Насьця.
 Позна ўвечары мы ўсе весела вяртаемся дахаты. Сьмех не сьціхае. Шчур, падшоўшы да мяне, мадае бакі.
 — Чаго хочаш?
 — Хачу паглядзець, ці за-сталіся цяльы рэбры. З Касяй, браце, ня жарты!
 На стале нас чакае багатая сьвяточная вячэра. Мы з апеты-там ядзім і шмат пьём. А пасьля вячэры забава цягнецца зноў.
 Шчур грае на балалайцы і сьпявае:

Раніцай усе, апроч мяне і Сы-мона, які моцна застудзіўся ў перадсьвяточнай лазні і зараз лячыўся на печы, паехалі на на-бажэнства не ў Волменскі па-рафіяльны касцёл, а ў Ракаў. Дахаты вярнуліся ў дзьве гадзіны дня. Расказалі шмат навін і перадалі мне віншаваньні ад Лорда і Шчура, якія абяцалі наведвацца заўтра.

Вечарам накрылі багаты стол. Гарэлка не шкадавалі, і ўсе до-бра падлілі... нават дзяўчаты. Сядзячы ў радочак на лаве і лу-скаючы арэхі, яны весела раз-маўлялі са мною, з братамі і з усімі. Гарэлка падфарбавала ім шчокі, запаліла ў вачах новыя агеньчыкі, выклікала вясёлыя выбухі сьмеху. Я бяру балалай-ку і пачынаю іграць. Захмялеў ад выпіўкі і зусім іншых, чым звычайна, поглядаў, якія паіху кідаюць на мяне дзяўчаты. По-тым, калі гасьне лыпка, я зь не-цярплівасьцю чакаю прыходу каханкі. Шкада, што сам не ма-гу пайсьці да яе. Не чакаў бы так доўга! Браты размаўляюць на папачках. Зрэдку да іх адгук-аецца зь печы хворы Сымон. А дзяўчаты доўга пачіху раз-маўляюць. Чую вясёлы сьмех і

Лорд размаўляе з Мацеем і братамі, а пасьля далучаецца да нас і пачынае гутаркай, жартамі забаўляць дзяўчат. У нейкі момант Шчур набліжаецца да Касі і, ушчыкнуўшы яе за бядро, пы-тае:

— А колькі панна Касюхна плаціла за тавар?
 Дзяўчына дае яму такога штурхаля, што той адлятае на сьрэдзіну хаты.
 — Мудра! — адгукваецца Лорд.
 А Шчур, зрабіўшы перапапо-ханы выгляд, вымавіў:
 — Калі б уласнымі вачыма ня бачыў, што вось гэтая далікатная ручка панны Касі ды так урэзала, то заклаўся б, што гэта конь мяне ўбрыкнуў. Ну і ну! Есьць у паненкі пар у руч-ках! Цікава, а як жа ў ножках?
 — І ў ножках паньне Касі не забранке! Хочаш паспытаць? — кажа Лорд.
 Адсоўваючыся, Шчур вы-маўляе:
 — Ня буду рызыкаваць!

Закладай жа пару коні
 І пояс шырокі!
 Мы паедзем у залёты
 Да панны Сарокі...
 Пасьля Шчур просіць, каб я зайграў вальс. Бяру балалайку і выконваю просьбу сябра. З камічнай грацыяй Шчур па чар-зе абыходзіць дзяўчат і запра-шае іх танцаваць, аднак ніхто не ўмее вальса. Тады Шчур танце-разам з Лордам. Робіць смеш-ныя рухі, крывіць твар і выклікае агульны сьмех. Потым я для іх жа выконваю польку, а яны танцуюць яшчэ сьмяшней. Нарэшце Шчур прыносіць зь сеньяў венік і танцуе разам зь ім. Да сваёй дамы спачатку ад-носіцца вельмі галантна, але калі тэмп полькі ўзмацняецца, ён сам і партнёрша робяць вар'яцкія рухі. Штохвілі хату трасуць моцныя выбухі сьмеху.
 У нейкую хвіліну Мацей кажа Шчуру:
 — А можа, хлопца, зайграеш "Лявоніху"?
 Шчур ляпае сябе па лбе ў знак таго, што забыўся пра гэ-ты танец. Бярэ балалайку. Па хаце разьлітаюцца вясёлыя гукі танца. Лорд запрашае Алену. Я танцую з Магдай. Кася і Насьця

Пасьля Шчур зайграў другі беларускі народны танец — "Мяцеліцу". Тэмп рабіўся ўсё жвавейшы, і хата захадзіла ў мяне перад вачыма. У паветры пляталі каляровыя сукенкі дзяўчат. Усіх паланія вясёлая імпэтная "Мяцеліца". Зьяюць вочы, зіхацяць твары, ногі ледзь пасьпяваюць за шаленым рыт-мам танца. У паветры нясуцца воклічы Шчура і Лорда. Танец уздымае усіх, нават Шчур тан-цуе на месцы разам з балалай-кай, на якой грае з усё боль-шым запалам. "Мяцеліца" за-хапіла нас і круціць, і віруе, і мяце, нібы спраўдзяная сьнеж-ная завіруха.

Забаву працягвалася доўга, і толькі позна ўвечары ўсе разьвіталіся адпачываць. Шчур і Лорд засталіся нанач. Для гась-цей ссунулі дзьве лавы і зрабілі адзін супольны ложка.

Цішыня яшчэ ня хутка ўсталявалася ў хаце. Доўга па розных кутках гучалі размовы і сьмех. Гэтую ноч я спаў адзін. Мая каханка не наведлася ў госьці. Магчыма, пабаялася, каб не заўважылі мае сьбры.

Нараніцу, адразу пасьля сьня-даньня, Шчур і Лорд вярнуліся назад. Даўрыльчыкі ўгаворвалі іх, каб яшчэ пагулялі адзін дзень, але хлопцы адказалі, што сеньня ім абавязкова трэба вяр-нуцца ў мястэчка і рыхтавацца ў дарогу.

Я пайшоў іх праводзіць. Даве-даўся шмат новага. Юрлін пе-растаў хадзіць за граніцу. Ён добра зарабіў у "залаты сезон" і зараз ня хоча рызыкаваць. Вы-рашыў дачакацца прыдатней-шай пары. Яго месца заняў Лорд і, як машыніст, водзіць групу на пункт Юрліна. Перад сьвятамі ў мястэчка вярнуўся Цвік, які восенню 1922 года паклаў сваю групу ў Саветах. Ён уцёк з высылкі і, змучаны, хворы, ледзьве жывы, дабраўся дахаты. Анёл трапіў у рукі польскіх стражнікаў і зараз сядзіць у наваградскай турме. Цяпер "дзікіх" водзіць Сум. Група "дзікіх" зьменшылася — налічвае ад 10 да 15 чалавек. У пачатку зімы "дзікія" зрабілі Кентаўру дзьве агранды, але зараз некалькі партыі пе-ракінулі чыста. Браты Аліччукі ў дарогу ня ходзяць — нечага ба-яцца. Пятрусь Філософ хоча адаспаць Юліка Вар'ята ў шпіталь, можа, там яго падле-чаць. Хлопцы зрабілі складчыну і сабралі на лядзёнае Юліку больш за 400 рублёў. Пачуўшы гэта, я напісаў Петрусю, каб з маіх 1 200 далараў узяў для Юліка на лекаваньне 100 дала-раў, а калі спатрэбіцца больш — някай паведаміць мне. Болек Камета п'е, як і раней. Мамант, Алігант і Фэлік Маруда ходзяць за граніцу разам з групай Лор-да. Зь імі таксама фартуе Вань-ка Бальшавік. Шчур сказаў, што Юрлін нібыта перапыніў працу праз Соньку, якую падазрае ў здрадзе: у дарозе ёй і Ваньку здаралася шмат момантаў, якія заўсёды выкарыстоўвалі ў сваіх інтарэсах. Бэлка разам з баб-скай (Лорд сказаў — дзюравай) групай, добра зарабіўшы ў за-латы сезон, таксама за граніцу ня ходзіць.

Сьбры расказалі яшчэ шмат навін пра граніцу, пра паўстанцаў, пра жыцьцё ў мяс-тэчку, але ні слоўчым не аб-мовіліся пра Фэлю. Нарэшце запытаўся пра яе ў Лорда.
 — Зараз у Фэлі жыве сваячка з-пад Дуброў, — адказаў Лорд.
 — Альфрэд пасьпяў да яе сва-тоў і зноў зьеў гарбуз. Фэля стала паненкай з пасагам. Ходзіць пра 30 000 далараў чы-стымі! Гараць да яе ўсе, але круціць носам. Мусіць, чакае каралевіча!

Я правёў хлопцаў амаль да Душкава. Калі разьвіталіся, Лорд запытаўся:
 — Ну, крыху звык?.. Не аб-рыдла табе?
 Шчур адгукнуўся да яго:
 — Што яму абрыдзіць! Шамкі і гарэлка пад дастаткам, а дзеўкі як лані! Мёртвы б падняўся!
 — Я не пята на іх, — з удаванай абьякавасьцю адказаў ім. — А пацехі ў нас ніякай няма. Вось вы толькі трохачкі развару-шылі... Сяджу там; бо мушу!

КАЗИМІР СТАБРОЎСКИ – МАСТАК, ПЕДАГОГ

АРТЫСТ З НАВАГРУДЧЫНЫ

СІМФОНІЯ ў ФАРБАХ

Імя яго ў Беларусі незаслужана забыта. Ды і напісана пра яго зусім-зусім мала. Хіба толькі ў кнізе Л.Дробава "Жывопись Белоруссии XIX — начала XX в.", дзе сам аўтар адзначае, "в белорусской искусствоведческой литературе о К.Стабровском упоминаний нет".

Наогул, род Стаброўскіх даволі таленавіты і на Беларусі знакаміты. Адсюль выйшаў, напрыклад, археолаг, краязнаўца, гісторык, філосаф, вынаходнік, заснавальнік аднаго са старэйшых у рэспубліцы Слонімскага краязнаўчага музея Іосіф Стаброўскі. Дзед яго Вікенці Стаброўскі быў вядомым рэгентам, гаспадаром маёнтка Купікі, за свае сродкі урпабудаваў уніяцкую царкву ў Мінска-Мілавідах. Маці Іосіфа Стаброўскага Людвіка была родам з князёў Масальскіх. Яе бацька Адольф Масальскі прымаў актыўны ўдзел у паўстанні 1863 года. За гэта Мураўёў-вешальнік расстраляў яго ў нерчыньскія руднікі. І родны брат маці Стаброўскага Карл Масальскі таксама ўдзельнічаў у гэтым паўстанні. Ён з'яўляўся камандзірам аднаго з атрадаў Кастуся Каліноўскага. Яго скапілі, пасадзілі ў клетку і вазілі па вуліцах Слоніма, а пасля расстралялі...

Што датычыць Казіміра Стаброўскага, дык ён быў стрыечным братам Іосіфа Стаброўскага. У свой час ён славіўся сваёй вядомасцю на ўсю Беларусь, Польшчу і Расію як мастак, артыст і педагог. Нарадзіўся Казімір Стаброўскі ў маёнтку Крупляны на Навагрудчыне ў сям'і вайскоўца. Пасля заканчэння Беларускага рэальнага вучылішча пераехаў у Пецярбургскую акадэмію мастацтваў. Вучыўся сем гадоў з невялікімі, але частымі перапынкамі. З-за хваробы вачэй прыязджаў дамоў, каб падлячыцца. У апошнія гады вучобы займаўся ў майстэрні І.Рэпіна.

Пасля заканчэння Акадэміі мастацтваў Казімір Стаброўскі працягваў вучобу ў Акадэміі скульптуры ў Парыжы. У канцы 1894 года наш зямляк вяртаецца на Навагрудчыну, дзе доўгі час жыве і пра-

вылучалася пярэчасцо вобразнага ладу і пшчотным каларытам. У гэты час мастак пачынае працу над славутай серыяй з адзінаццаці карцін "Шэсце навалініцы". Сам Казімір Стаброўскі тлумачыў, што ён ужо тады прадбачыў у сваіх карцінах першую сусветную вайну, якая прынясе шмат гора і бяды на беларускую зямлю.

"Шэсце навалініцы" распадаецца на некалькі карцін, з якіх кожная ўяўляе сабой самастойную "сімфонію ў фарбах". Уласцівая творчасць Казіміра Стаброўскага прыгожая і змястоўная сімволіка пранікае ў іх і надае ім характар паэтычных твораў, у якіх змест пераважае над формай. Усяму цыклу, за выключэннем апошняй светлай і радаснай карціны, уласцівы змрочны, з прыцемкам тон, што таксама характэрна для твораў Стаброўскага.

Шэсце навалініцы... Над ціхімі беларускімі палямі збіраюцца змрочныя хмары. Сонца схавалася, у хмарах заклубіліся злавесныя вобразы, і той, каму дадзена гэта бачыць, заўважае ў іх злосны пачатак, які прыняў формы дзікіх звяроў і пачвар. А да ўрагану, які нясецца над безабароннай і змрочнай краінай, працягнуліся чыёсьці ўчэпленыя кіпчорастыя лапы... і з гучным карканнем пачынаюць прадвеснікі навалініцы і чорныя груганы няшчасця.

І вось грывнуў пярун. І на магільных узгорках сталі бясконцымі чародамі маўклівыя крыжы. Цэлы лес крыжоў — Галгофа ўсяго беларускага народа. А ў хмарах зноў паказаліся драпежныя чорныя лапы страшнай пачвары, асветленыя маланкай.

Палаюць вёскі і гарады Беларусі. І гінучы ў полымі народныя скарбы, палацы і хаты. Запалалі помнікі даўніны, запунсавела зарывам неба над старажытным багатым горадам, і паплылі жудасныя цені па вуліцах і завулках. А ў воблаках дыму ўюцца страшныя змеі. Гэта трыумфуюць сілы зла, якія сарваліся з ланцуга пад навалінічнай віхурай.

[Заканчэнне на 8-й стар.]

З КНІЖНАЙ ПАЛІЦЫ

СПАСЦІГАЮЧЫ ТАЯМНІЦУ БЫЦЦЯ

Так рэдка апошнім часам з'яўляецца жаданне пасля выхаду новага твора сучаснага аўтара пагаварыць пра кнігу. Можна таму, што няма больш сіл абмяркоўваць і заглыбляцца ў змрочныя гады рэпрэсій, станаўліцца ці то саудзельнікам, ці то абвінаваўцам нечых злачынстваў — забойстваў, крадзяжаў, махлярства. "Святло загадкі" Алы Сямёнавай — спроба спасцігнуць таямніцу быцця, яна пра чысціню і высакароднасць, пра станаўленне і духоўнае ўзмушчэнне асобы. Дзякуючы выдавецтву "Радзёла", імпрэсіі і адлюстраванні А.Сямёнавай, як вызначае жанр свайго твора пісьменніца, у мінулым годзе выйшлі ў свет. На жаль, вельмі мізэрным тыражом. Аўтар прысвячае кнігу сваім землякам, падзям Навагрудчыны, да якіх я прывічаю і сябе. І таму, мусіць, усё напісанае ўспрымаю асабліва востра, нібы чытаю пра сябе саму.

Я не магу адасобіцца, не суперажываць, калі чытаю пра вяртанне з высылкі Данінай Сям'і, бо штосьці падобнае перажыла сама. Яе школа, яе настаўнікі былі і маімі, і дзіцячыя справы, якія сёння падаюцца нязначнымі, былі сэнсам нашага тагачаснага існавання. З адлегласці часу многае бачыцца піншаму. Памятаю, як, прыехаўшы праз дзесяць гадоў у родную школу, была здзіўлена яе вузкімі калідорамі: калісьці яны мне такімі не бачыліся.

Маладзё 50-х верыла ў дабро і высокія ідэалы. Мы былі наіўнымі і гатовымі, як і нашы зусім нядаўнія папярэднікі, аддаць жыццё за гэтыя ідэалы. Але і тады былі каштоўнасці, што не становяцца меншымі і праз дзесяцігоддзі. Вечным застаецца перш за ўсё сам Наваградка. Любоў да яго гераіня "Загадкі" пранесла праз гады, зведваючы на сваім лёсе яго ўплыў, несучы яго пячатку. У такіх выдатных месцах пачуццё нацыянальнай годнасці выхоўваецца неж само сабой, бо немагчыма дзень пры дні, дэкаранавацца да гісторыі, не зацікавіцца ёю. Тут ведаюць, што Наваградка быў старажытнай паліцай Беларускай дзяр-

жавы, жывыя згадкі пра Міндоўга, Ягайлу... Мы выраслі на руінах замка. Ён для нас сімвал не толькі былой магутнасці дзяржавы, але і нашага шчаслівага юнацтва. Мы не былі разбэшчаны тэлебачаннем, яшчэ не апанавала маладзё істоты лянота думкі. Таму неад'емнай часткай таго жыцця былі кнігі. Яны выхоўвалі нас, вучылі, прыносілі асалоду. Любімай парой былі кніжкі, калі чытаць можна было, пакуль хапала сіл.

"Святло загадкі" знайшло сваіх чытачоў сярод розных пакаленняў. Чытаючы кнігу, моладзь мае магчымасць скласці ўяўленне пра тое, як тады было. Старэйшыя нібы вяртаюцца ў мінулае, згадваючы сваю маладосць з усім дадатным і адмоўным.

Пад агульнай вокладкай у кніжцы змешчаны і яшчэ адзін твор — "Бэзавы попел" (дарэчы, у задуме аўтара было выддаць трыпціх: "Святло загадкі", "Бэзавы попел" і "Птушка Фенікс"). Па словах А.Сямёнавай, "сюжэтная творы ніяк не залежны". Я думаю, што ўсе яны "залежны", звязаны асобай аўтара ў розныя перыяды яго жыцця, дзе паўстае чалавек, які мае свой свет, як сказаў пра Алу Сямёнаву Міхась Стральцоў. Гэта пра яго, паэта і чалавека, "Бэзавы попел" — эпістальна-прывідны ўспамін.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

АРТ-ФІТА-95

Напярэдадні Новага года ў музычнай гасцінай у Віцебску адкрылася ікальная выстава "Арт-фіта-95". Яе аўтары -- мастакі-керамісты Ігар Вараб'ёў, Андрэй і Павел Навічэнка, мастачка па тканіне Алена Яснова -- адставілі на суд гледачоў спраўдныя шэдэўры сусветнага мастацтва. Ўпрыгожылі іх работы экзатычныя расліны з прыватнага садка Аляксандра Яначкіна і Ігара Балобава, а таксама з Батанічнага сада Віцебскага дзяржуніверсітэта. НА ЗДЫМКАХ: мастакі ПАВЕЛ НАВІЧЭНКА, ІГАР ВАРАБ'ЁЎ, АЛЕНА ЯСНОВА, АНДРЭЙ НАВІЧЭНКА, АЛЯКСАНДР ЯНАЧКІН; работа А.ЯСНОВА "Націорморт з вішнямі"; сумесная праца аўтараў выставы "Арт-фіта-95".

Фота Аляксандра ХІТРОВА.

